

Eýrandaky gozgalaňy ulaltmak – häzirem ýaýdanyp ýörenlere ýüzlenmegi aňladýar

Category: Kitapcy, Publisistika, Söhbetdeşlik

написано kitapcy | 25 января, 2025

Eýrandaky gozgalaňy ulaltmak – häzirem ýaýdanyp ýörenlere ýüzlenmegi aňladýar EÝRANDAKY GOZGALAŇY ULALTMAK – HÄZIREM ÝAÝDANYP ÝÖRENLERE ÝÜZLENMEGI AŇLADÝAR

Eýranlylaryň köpüsi režimiň wezipesini hyýanatçylykly peýdalanýan ýolbaşçylaryny, korrupsiýasyny we düýpli geleňsizliklerini itden beter ýigrenýänem bolsa, dindar ýa-da iň azyndan medeni-sosal taýdan konserwatiwligine galmagy dowam etdirýär.

Molla eşiginde öz ýoly bilen ýöräp baryan birine topulmak oppozisiýa üçin gowulygyň alamaty däl. (AFP)

Ýaş oğlan-gyzlar daraklygyna basyp, käte yzlaryndan, käte-de ýanlaryndan mollalara golaýlaşýar. Yzyndanam edepsiz hereketleri edip, kemsidip we çagalaç hereket bilen aslyşyp, mollanyň sellesini başyndan sypyryp alýarlar.

Eýranyň internet saýtlary ýaşlaryň onlarça ýyllap olara höküm süren mollalara garşy hamana ar alýandyryn öýdýän şular ýaly wideoýazgylardan doly. Ýaşlary aýyplap bolmaz, hatda ýurtda we diasporada olary goldaýan millionlarça eýranlylary-da.

Umuman alanda, Eýranyň mollalary masgalanmaga mynasyp. Baş lider Ali Hamaney hökümetiň dürli gulluklaryndaky ruhany

kömekçileri we olaryň gorkak ýallakçylary bilen 44 ýyla golaý wagt bäri eýranlylara basyş edip gelýär. «Ahlak polisiýasy» tarapyndan tussag astyna alynanda aradan çykandan soň ýedi hepdeläp dowam eden tolgunşygy tutaşdyran 22 ýaşly Mahsa Emini ýaly ildeşlerimize zygiderli ýagdaýda ýaramaz çemeleşdiler. Mollalar ýurduň baýlyklaryny öz bähbitleri üçin taladylar. Eýrany goňsulary tarapyndan ynam edilmeýän we beýleki garakçy döwletlerden başga hemmeleriniň gaça durýan ýigrenji döwletine öwürdiler.

Ýöne molla eşiginde öz ýoly bilen ýöräp barýan birine topulmak oppozisiýa üçin gowulygyň alamaty däl we mundan el çekmeli. Eýran oppozisiýasy häzirlilikçe uçdantutma söweşden zyýat rewolýusiýa tarap barýar we düýp maksady halk gozgalaňynyň režimi agdaryp biljek sepgide ýetmegini gazanmak bolmaly.

Oppozisioner aktivistler we militanlar mollalary diňe otnositel zyýansyz ýaňsylar bilen nyşana almady. Gijäniň bir wagty medreseleri we Hamaneyiň edara binalaryny ýangyn bombalary bilen oda berýärler. Geçen hepdäniň aýagynda ýurduň günorta-gündogarynda bolup geçen wakada mollalaryň biri awtoulagynda atylyp öldürildi.

«Clubhouse» atly sosial setinde bir aktivist «Häzir Eýranda molla eşigini geýmek – Germaniýada Ikinji jahan urşundaky nasist eşigini geýmek bilen bir» diýdi.

Şular ýaly obýektleri urmak üçin ýeterlik sebäpler bar. Hamaney 33 ýyllyk baş liderligi döwründe dini gatlaklary režimiň esasy şahasyna öwürüp, döwletiň baýlygyny gäbazan wekilleriniň agalygyndaky dini fondlaryň we medreseleriň gaznasyna akdyrdy. Hut şol fondlardyr medreseler hem ýönekeý adamlary terrorçylaşdyrýan yňdarma «Besic» milisiýalaryny yetiştirýär. Olar režimiň görkezmelerini daşary ýurtlarda ýerine ýetirmek üçin ulanylýan yrakly, liwanly we beýleki daşary ýurtly urşujylaryň täliminde rol oýnaýarlar.

Ýöne eýranlylaryň köpüsi režimiň wezipesini hyýanatçylykly peýdalanylýan ýolbaşçylaryny, korrupsiýasyny we düýpli geleňsizliklerini itden beter ýigrenýänem bolsa, dindar ýa-da iň azyndan medeni-sosal taýdan konserwatiwligine galmagy dowam etdirýär. Şeýle adamlar gozgalaňa goşulman galan we başly-

barat protestlere gatnaşýanlaryň sanyny howpsuzlyk güýçleriniň belli bir möçberdäki urup-ýençmeler bilen hötdesinden gelip biljek derejesinde tutan tarapsyzlaryň arasynda ýer alýar.

Tarap tutmaýanlary (protestlere goşulmaýanlary) saýrylaşdyrsaňyz, olar bir gyrada durmalaryna dowam edip ýa-da has erbedi – režimiň tarapyna geçip bilerler.

Ýurduň içindäki we daşyndaky eýranlylar bu adamlary tolgunşyklara goşulmagy üçin nädip yryp boljagyny, olary nädende muňa mejbur edip boljagyny «Clubhouse», «Twitter» ýaly internet ulgamlaryndaky söhbetdeşlik çatlarynda birnäçe hepde bäri jedelleşip gelýärler. Ýurduň içindäki aktiwistler köp sanlysy režime garşy gidýän we geçmişi 1999-njy ýyla çenli uzaýan öňki protest demonstrasiýalaryna gatnaşan, özlerinden ýaşy uly millionlarça eýranlyny nädeniňde tirseklerine galdyryp, köçä çykaryp boljagynyň gamyny iýýär.

Eýranyň dindar konserwatiwleri heniz protest demonstrasiýalaryna gatnaşmadygam bolsa, olaryň köpüsi Mahsa Emininiň öldürilmeginden, onuň zyndan edilen hökümet basyşyndan has dünýewi ildeşleriçe düýrükýändigini we režimiň korrupsiýalarydyr geleňsizligine gaharlanýandygyny aýdýarlar. Aktiwistleriň biri maňa «Daşaryk çykanoklar, çünki boljak zatlardan gorkýarlar» diýdi.

Öýlerinde gorkuşyp otyrlar, çünki üstünlik gazansak-da, gazanmasak-da, näme boljagyny bilenoklar. Her iki ýagdaýda-da ýeňiljegimizi pikir edýärler. Meniň pikirimçe, eger bu köpçülik daşaryk çyksa, protestler dört esse güýjär.

Režimiň habar beriş serişdeleriniň we tarapdarlarynyň gorjaýan gorky-ünjüsi – özleri-de eden-etdilige ýüz uran oppozisionerleri basyp ýatyrmak üçin elindäki ähli mümkinçilikleri ulanýan aýgytly hem-de eden-etdiligini kesp edinen režim bilen Eýranyň täze Siriýa öwrülme ähtimallygy bilen gorkuzmaga dyrjaşmakdan ybarat. Eýranyň ikinji Siriýa bolmagyny islemeýän şeýle adamlary gozgalaňa gatnaşmaga nädende yrza edip bilersiňiz?

Eýranly aktiwistleriň we intellektuallaryň pikirine çykalgalaryň biri – agzybirligi we bilelikdeligi öňe sürüp, häkimiýeti Hamaneyiň tarapdarlarynyň monopoliýasyna beren

režim bilen garşy-garşy ters bolan gelejegiň Eýranyna gönükdirilen özüneçekiji köpgyraňlylygy orta goýmaly.

Boston kolležiniň akademigi Muhammed Ali Kadiwar «Ilkinji nobatda köçe çykyşlarynda, staçkalarda (köpçülikleýin iş taşlaýyşlarda), ýa-da oturma demonstrasiýalarynda (сидячая демонстрация) hereketiň içindäki adam sanyny artdyrmaly» diýýär.

Beýtmek üçin üşmek bir zat, gelejege umytlandyryan kesgitli köpgyraňlylyk bolsa, düýbünden başga zat. Oppozisiýanyň ýurdy dolandyrmaga we halkyň ýaşayşyny hasam gowulandyrmaga ukyplydygyna ynam döretmegi gerek.

Munuň özi käbirleri üçin ylalaşmak näçe kyn bolsa-da, ha molla bolsun, ha Rewolýusion gwardiýanyň agzasy, hatda «Besic» milisiýa otrýadlarynyň agzasy bolsun, tapawudy ýok – konserwativ eýranlylara ýa-da režimiň öňki goldawçylaryna gelejegiň Eýranynda orun boljakdygyny buşlaýan «Hoş geldiňiz» signalyny bermegi aňladyp biler.

Ha molla eşikli bolsun, ha-da harby lybasly biri bolsun, sütemkärlik edenler eden etmişleri üçin gurban bolanlaryň hossarlaryna jogap bermeli bolar. Şeýle etmişleriň hataryna «yslamy egin-eşige gabat gelmeýän eşik» geýenmiş diýip 22 ýaşly her gabat gelen aýal-gyzy köçede el-aýagyny baglap, oňa sütem etmegem girýär.

Basyş mehanizminiň parçasý bolan harby, dini, raýat edaralaryň barsy täzedden gözden geçirilmeli ýa-da doly ýatyrylmaly.

Emma çem gelen mollanyň başyndaky selläni sypyryp aýyrmak Eýrandaky gozgalaňyň Yslam Respublikasynyň aýnadaky suduryny getirip biljegini pikirlendirip, doly ýalňyş signallary berýär.

Borzu DARAGAH,
 halkara korrespondent / @borzou

Duşenbe, 14.11.2022 ý.

<https://www.independent.co.uk/independentpremium> Publisistika